čas - gréc. χρόνος/chrónos; v *alegórii* a *mytológii* vystupuje ako *Chronos:* postava zachmúreného starca s fúzami a *kosou*, často zamieňaného pre lingvistickú podobnosť k gréckym bohom *Kronom*, otcom dvanástich *olympských bohov*; nakoľko v *rímskej mytológii* je Kronos zastupovaný *Saturnom*, ten potom preberá jeho úlohu času

pozri *chrono; Chronos, Ianus/Janus, Kairos; Kálí; bennu, had, kruh, fénix, vták, zajac, kohút; džed; večnosť; okamih, mesačné obrazy; ukijo-e, pominuteľnosť/ničota, banánovník, zrkadlo, zátišie* (Baleka); *trojuholník; časovanie* (pozri *kinetizmus, timing, orfizmus* a prihliadni k termínu *dynamizmus*); *slnovrat, rovnodennosť; eón, storočie, rok, mesiac, týždeň, nedeľa, deň; ráno, poludnie, večer, noc; ročné obdobia; kalendár; vigílie; kairós; rytmus; pohyb; večný časový kolobeh; kniha-objekt; kubizmus; kompozícia*

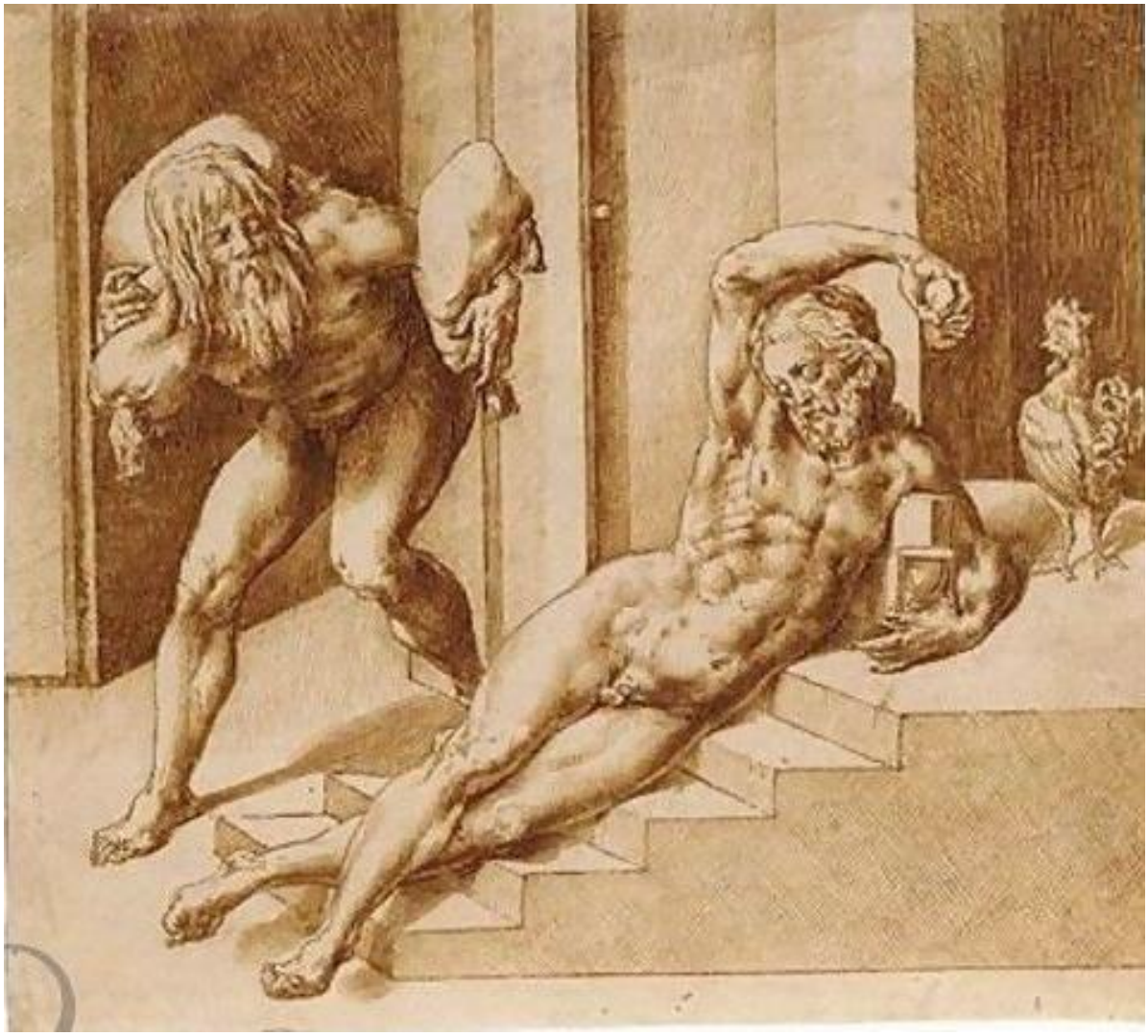

L. Orsi: Alegória času so starým mužom nesúcim vrecia okolo mladšieho spiaceho muža (16.st.)

Tizian: Alegória Času riadiaceho Obozretnosť (1565-1570)

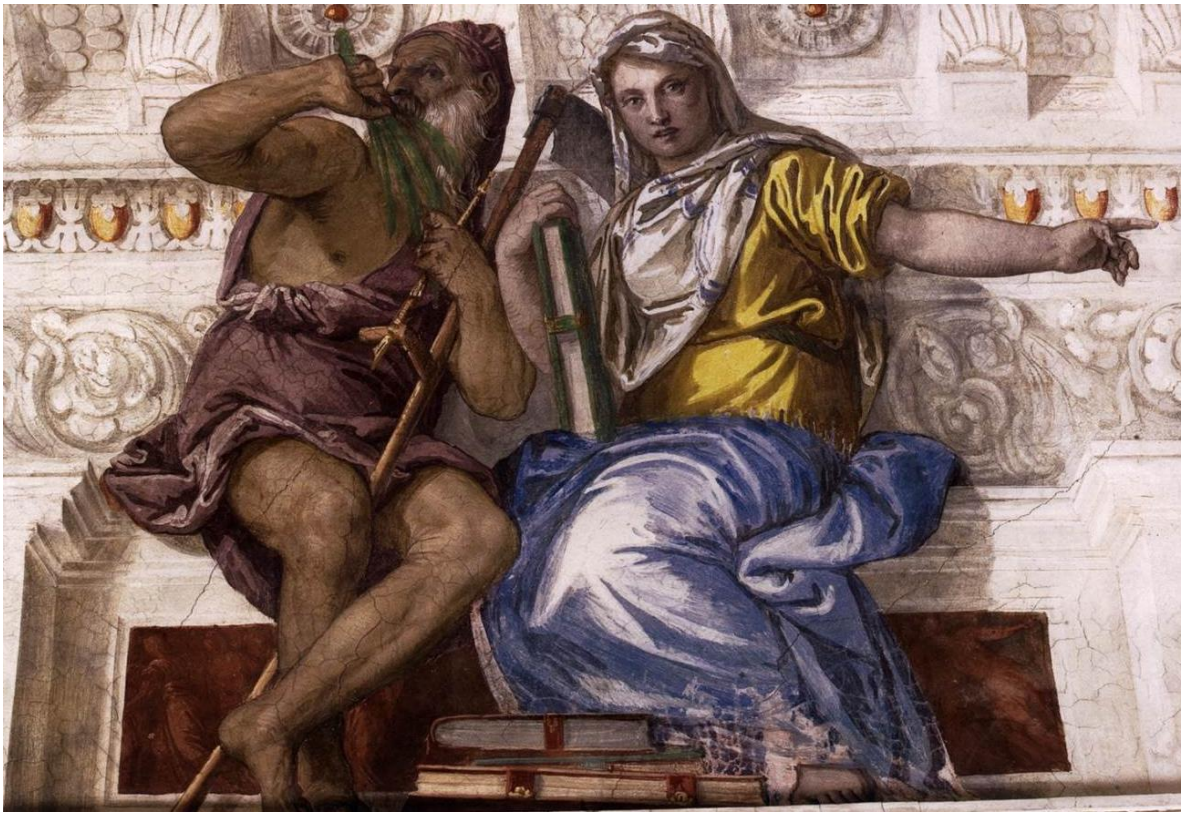

P. Veronese: Saturn a História (freska, 1560-1561)

T. van Thulden: Čas odhaľuje Pravdu (1657)

P. Strudel von Strudendorf: Čas odhaľuje pravdu (17.st.)

T. van Thulden: Čas odhaľuje Pravdu (17.st.)

A. Sallaert: Alegória času (brunaille. 17.st.)

I. Weiner-Kráľ: Čas II. (1964)

O. Dubay ml.: Neurčitá chvíľa

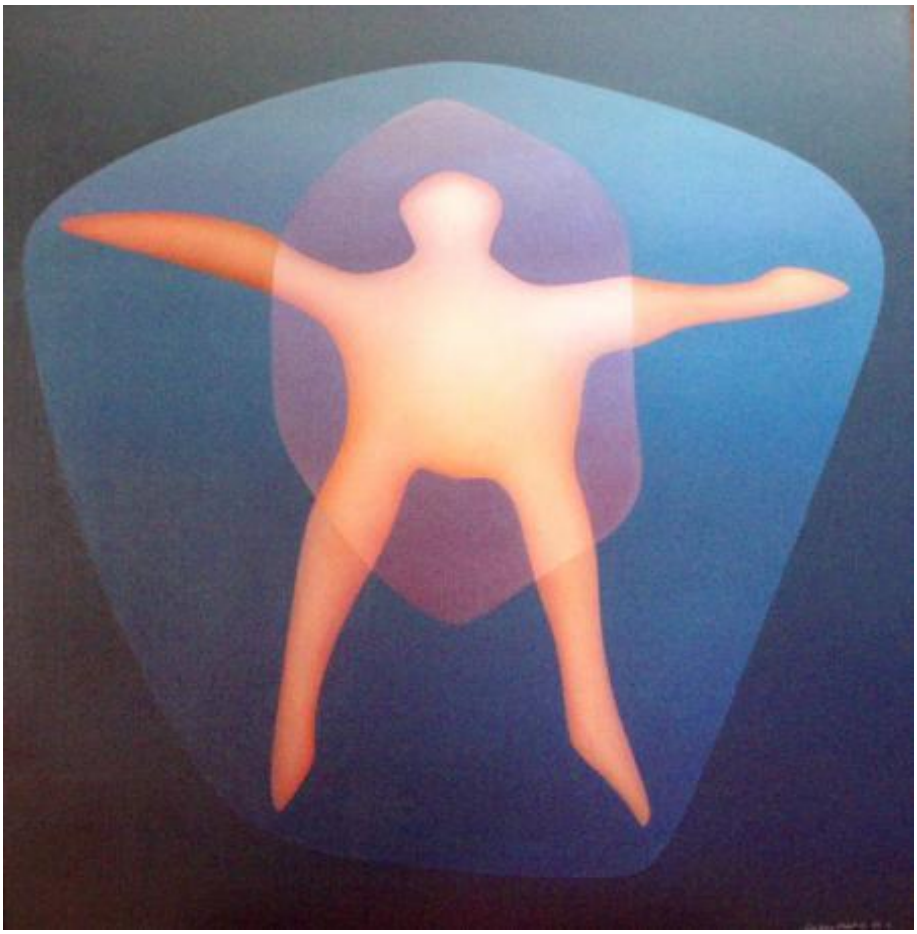

O. Dubay ml.: Zastavený čas

časopis - pozri *Playboy, Index; borgis; impressum*
časovanie - v modernom výtvarnom umení *timing*; pozri *orfizmus, kinetizmus*
časový kolobeh - pozri *večný časový kolobeh*
čaša, čaše - lat. *calix*; nádoba na nápoj užívaná na pitie;sklená či z iného materiálu; zvyčajne štíhleho kónického tvaru a na rozdiel od *poháru* bez nohy; v novoveku obecný pojem pre *nádoby* rôznych tvarov s nohami aj bez nich

Lurker v súvislosti s heslom *jednorožec*: čaše vyrobené zo zvieracieho rohu pokladali v *antike* za obranné prostriedky proti *chorobám* a *jedu* (pozri *apotropajný*)

pozri *kupa, orech, kalich; Sedem pliag//Sedem čiaš Božieho hnevu/Vyliatie čiaš*

http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8C%C3%AD%C5%A1e

čašník - pozri *taverna, hostinec, krčma*

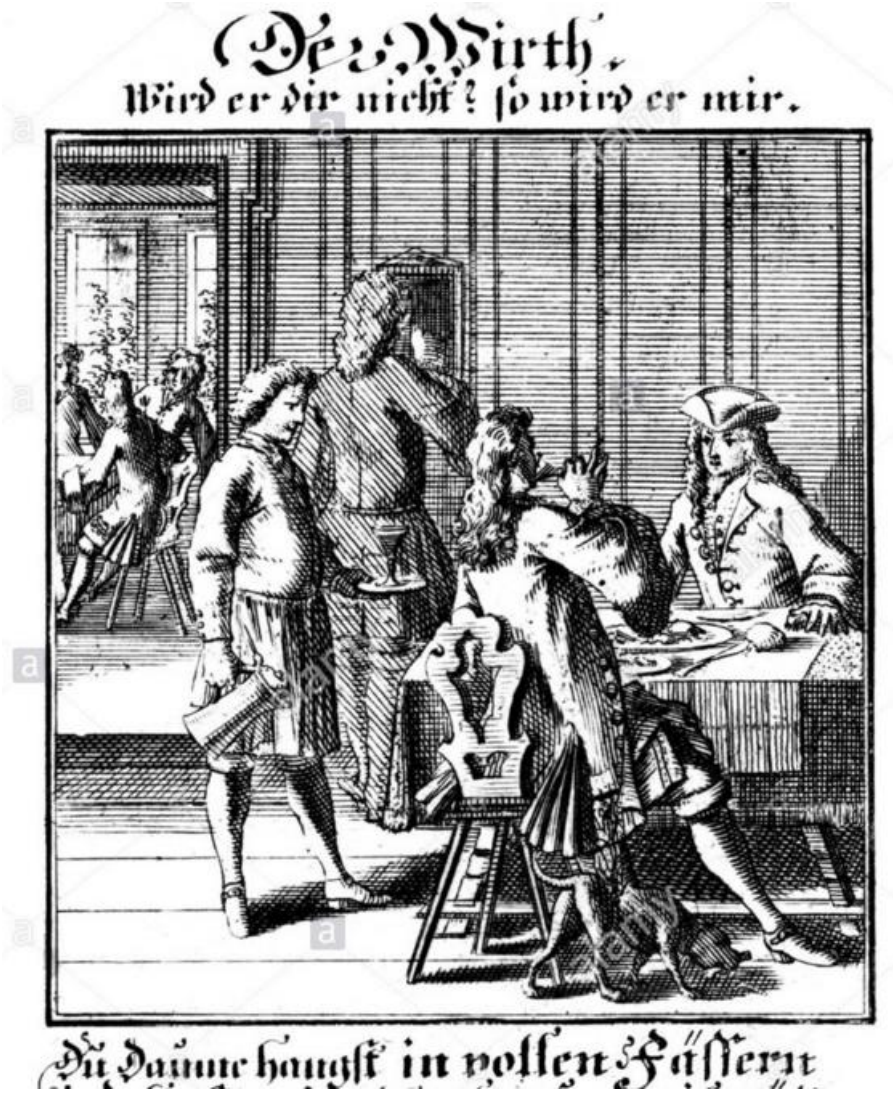

Ch. Weigel st.: Čašník v taverne (medirytina, 1698)

Ch. Weigel st.: Čašník (medirytina, 1698)

čataja/čaitja - pôvodne *mohyla* s ostatkami *svätca* alebo hrdinu. neskoršie budhistická svätyňa vyhĺbená v skale, napodobňujúca drevenú architektúru; obdĺžnikového pôdorysu, s hlavnou loďou oddelenou od bočných stĺpmi, s malou *stúpou* a zakončená *apsidou;* pozri *indický chrám*, *indická architektúra*; *budhistické umenie, hinduistické umenie; Adžanta*

čatri - Dudák: v *islamskej indickej architektúre* otvorený *pavilón* so stĺpmi a stanovou alebo kupolovou *strechou*; býva umiestnený v záhrade (pozri *indická záhrada*) alebo na plochej streche domu alebo paláca, na vrchole *minaretu*

če škola - ***škola če***

čédý - *stúpa* po thajsky

Čehar Bagh - Dudák v súvislosti s heslom *záhrada* (> *indická záhrada*): najrozšírenejším typom bola záhrada *Čehar Bagh* (štyri záhrady), skladajúca sa zo štyroch pravouhlých dielov, delených krížom ciest; v mieste kríženia stojí menšia stavba *čatri* alebo vodomet (čadar); dôležitou súčasťou indickej záhrady boli štvorcové alebo obdĺžnikové bazény; pestovali sa tu okrasné aj úžitkové rastliny

Čech - tiež praotec Čech; bájna postava slovanského vojvodcu z doby sťahovania národov, ktorý priviedol svoj kmeň do krajiny, pomenovanej na jeho pamiatku Čechami a zastavil sa na hore Říp; pozri *české báje; Čechy*

http://cs.wikipedia.org/wiki/Praotec_Čech

J. Mathauser: Praotec Čech na hore Říp

Čechia - *Bohemia*

Čechová Matylda - (✞1995); slovenská maliarka, pedagogička a grafička; pozri *Spolok umelcov a priateľov grafiky, slovenskí maliari, slovenskí grafici*

http://www.webumenia.sk/autor/1778 (prehľad diel)

https://www.google.sk/search?q=Matilda+%C4%8Cechov%C3%A1&oq=Matilda+%C4%8Cechov%C3%A1&aqs=chrome..69i57.1655j0j7&sourceid=chrome&espv=210&es_sm=93&ie=UTF-8

M. Čechová: Cesta na bratislavský Hrad (1940-1950)

M. Čechová: Zázriva - kopcovitá krajina

M. Čechová: Čičmianska madona (farebný drevorez, 1949-1957)

M. Čechová: Uspávanka (farebný drevorez, 1949)

Čechovský Vojtech - pozri *smalt*

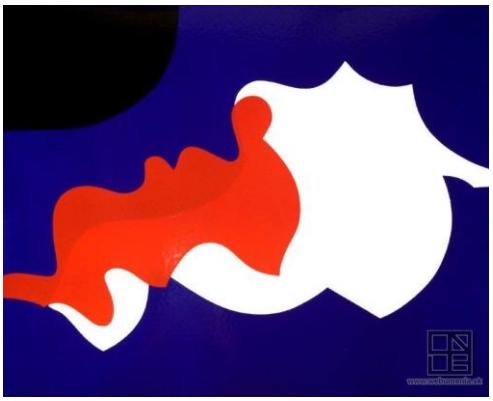

V. Čechovský: Smalt 2
V. Čechovský: Smalt 2

V. Čechovský: Smalt 4
V. Čechovský: Smalt 14

V. Čechovský: Smalt 13

Čechy, Česko - rímski autori (Tacitus, 1.st.pr.Kr.) tieto oblasti nazývajú Boihaemum; názov zrejme zahrnuje kmeňové meno Boi + germánsky prvok xaim – „domáci“; toto Boihaemum zahrnovalo časť južných Čiech, časť Bavorska, ktorého meno tiež zrejme pochádza z domorodého názvu Bójov, a Rakúsko; slovanský názov „Čechy“ je odvodený od slovanského kmeňa Čechov, ktorý sa usadil v tejto oblasti v 6. alebo 7.st.; pozri *Boubínský prales, Fulnek, Cheb, Jablunkov, Karlove Vary, Karlštejn, Krkonoše, Krušnohorsko, Ostrava, Plzeň, Praha, Střekov, Šumava, Teplice; Bohemia/Čechia, Čech, Ivan; bradatica; chamská kultúra, jordanovská kultúra, kanelovaná keramika, halštatská kultúra, Kelti, Veľká Morava; vltavín; české báje; inkvizícia, interdikt; valchovit, jantár; kopanice/lazy, Jan Hus, husiti, adamiti, johaniti, križiaci s červenou hviezdou; kabaret, kancionál, kancionál Šamotulský* a *Ivančický; „krásne madonky“; klasicizmus 2, Rožmberkovci*

https://sk.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cesko

Český kráľ (miniatúra z portugalského armoriálu Livro do Armeiro-Mor, 1509)

P. Stevens II : Scéna z Čiech (rytina, 1600)

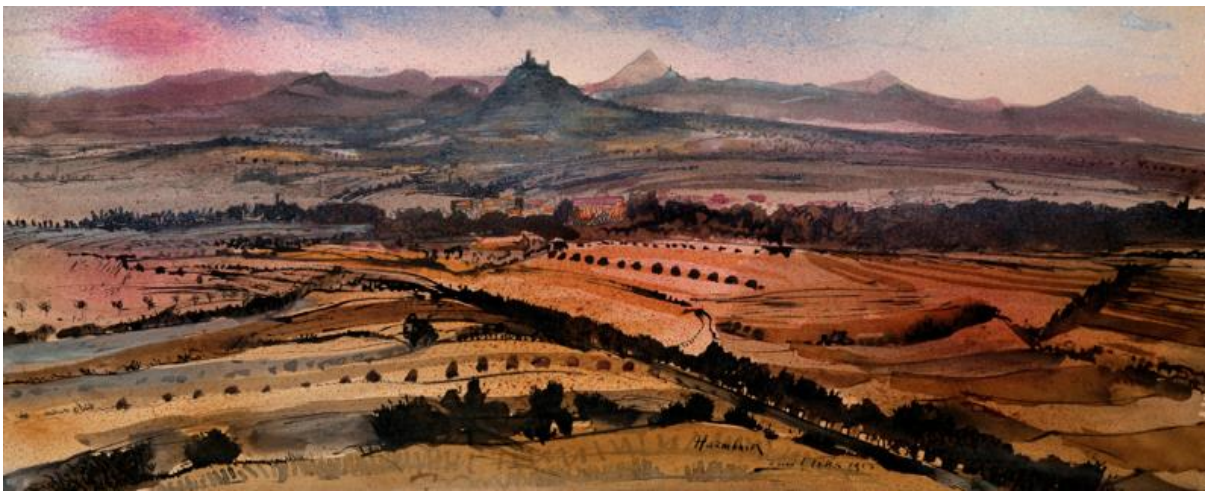

E. Filla: Hazmburk - České středohoří (topografická krajina, akvarel, tuš, 1951)

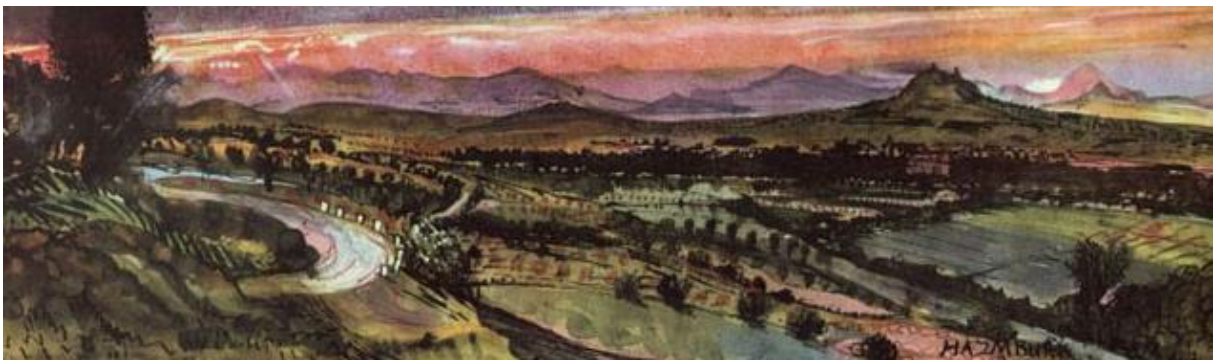

E. Filla: Hazmburk (topografická krajina, akvarel, tuš, 1952)

E. Filla: Lounský kraj (topografická krajina, akvarel, tuš, 1951)

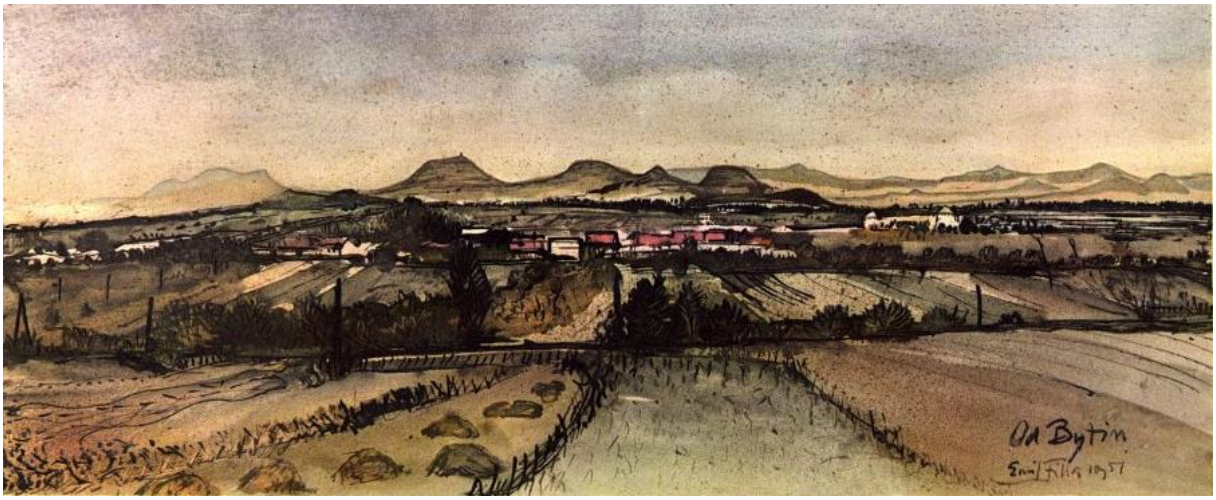

E. Filla: České středohoří - Pohled od Bytin (topografická krajina, akvarel, tuš, 1951)

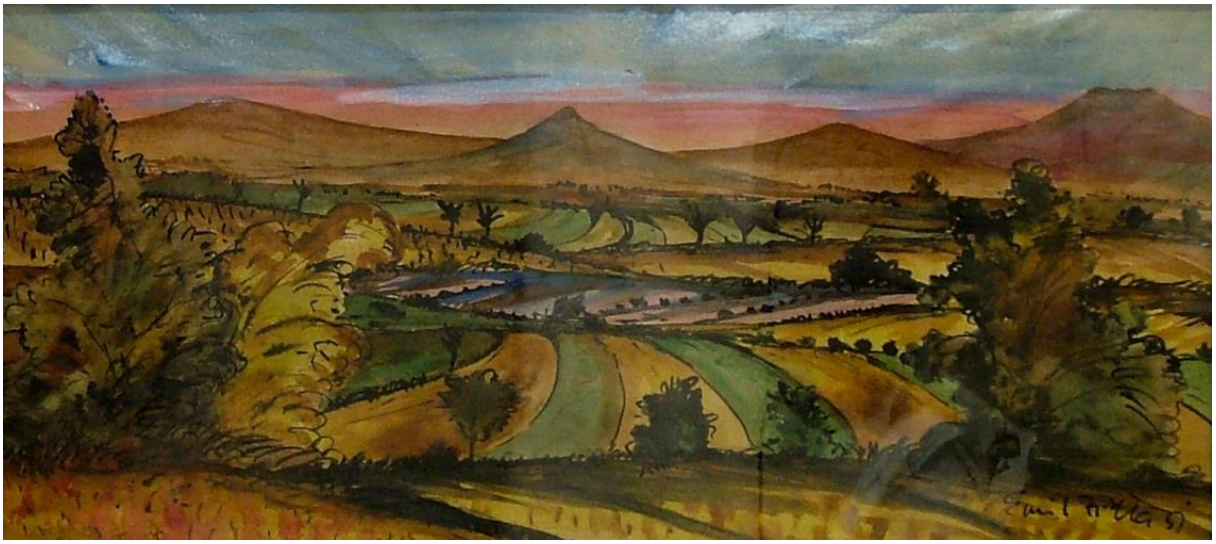

E. Filla: České Středohoří (topografická krajina, akvarel, 1951)

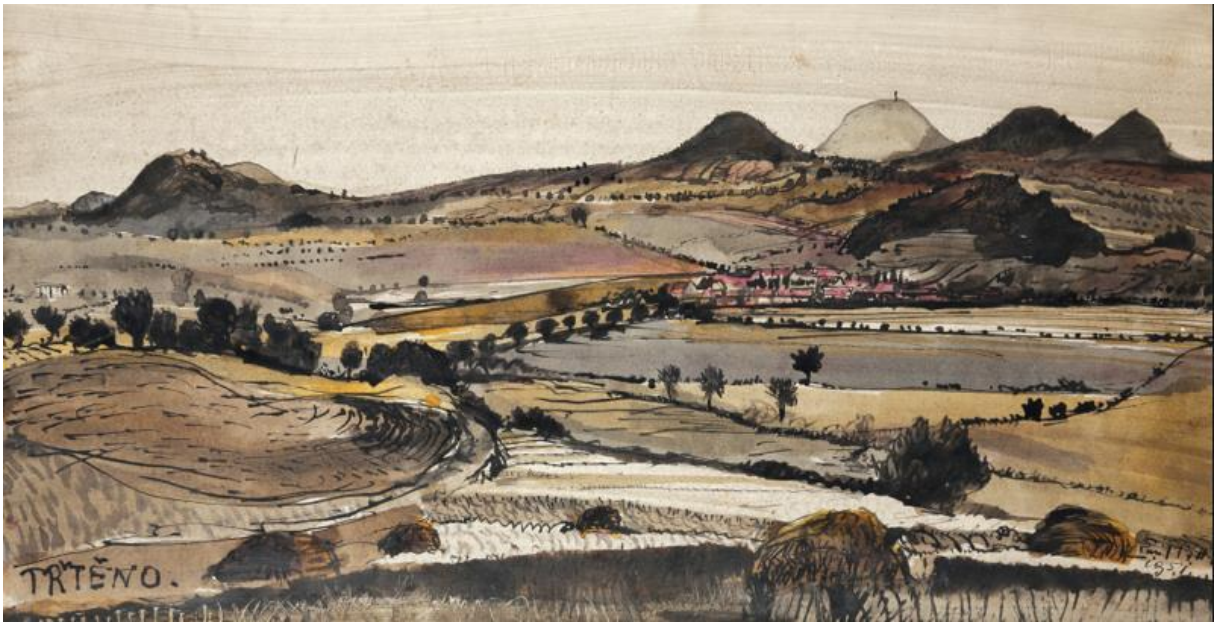

E. Filla: Trtěno (topografická krajina, akvarel, 1951)

čejka - český výraz pre *cíbika*
Čeklís - *Bernolákovo*
čelenka - gréc.; lat. *taenia*; ozdoba do vlasov: *diadém; kokošnik (pokrývka hlavy)*
čelná páska - *páska čelná*
čelné rebro - krajné *rebro*, ktoré sleduje priebeh *čelného oblúka*; pozri *rebro „přízední“*
čelný oblúk - *oblúk čelný*
čelný múr - *múr* pod *čelným oblúkom*
čelo (hlavy) - pozri *tefilin*
čelo (hudobný nástroj) - pozri *hudobné nástroje strunné*

G. van Honthorst: Koncert (1626-1630)

G. Ceruti: Čelista

E. Baschenis: Hudobné nástroje na stole (17.st.)

O. Zadkine: Skladateľ (1935)

čelo (oblúka) - predná a zadná plocha *oblúka*; porovnaj v prípade *klenby*: *čelný oblúk*; pozri *archivolta*
čeľusť - pozri *Samson* (Sudcov 15,15)

P. Brueghel st.: Dvanásť flámskych prísloví. Bohatý muž hrá na čeľusť. Hudba je vždy príjemná (16.st.)

čembalo - *strunný nástroj*, predchodca klavíru; struny sú ozvučené koženými alebo kovovými háčikmi (pôvodne havraními perami); vyvinutý na konci 14.st., rozkvet v 16.-18.st.; pozri *clavicembalo; hudobné nástroje*

http://sk.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cembalo

G. ter Borch II: Koncert (1655)

Čemický Ladislav - (✞2000); slovenský maliar; spočiatku sa učil u *Z. Palugyaya*; svoj prirodzený talent neskôr rozvíjal u profesora Csóku; jeho tvorba bola založená na prelínaní prirodzenosti výrazu a symbolickosti významu; v Budapešti sa zblížil s komunistickým hnutím, neskôr, na prelome 40. a 50.rokov, bol jedným z najaktívnejších stúpencov vtedajšej tvrdej línie *socialistického realizmu*, ktorý presadzoval na pôde Zväzu slovenských výtvarných umelcov a na *VŠVU*; v tridsiatych rokoch minulého storočia absolvoval mnoho štipendijných a študijných ciest po západnej Európe, z ktorých najvýznamnejší bol parížsky pobyt v rokoch 1935-1936 a 1938; stretával sa tu s *P. Picassom* a ďalšími umelcami *tzv. parížskej školy*; parížsky pobyt vniesol do jeho tvorby *civilizmus* a záujem o sociálne témy (nezamestnanosť, *fašizmus, vojna*), mestskú *perifériu*; vrchol svojej tvorby dosiahol na konci tridsiatych rokov, kedy sa v umeleckej tvorbe prehĺbilo osobnostné poňatie sociálneho maliarstva, námetovo čerpajúc z oblasti robotníckych kolónií a prác robotníkov; jeho obľúbenými témami boli robotníci, legenda o *Jánošíkovej* smrti, portréty predstaviteľov slovenskej kultúry a priateľov, z ktorých cítiť silný psychologizujúci ponor, a krajinky zo stredného Slovenska a *Liptova*; tvorbu zo začiatku 40. rokov charakterizuje výrazné humanistické cítenie, sociálno-tendenčný a protivojnový obsah; neskôr sa pripojil ku skupine maliarov *Generácie 1909*, ktorá sa vyznačovala silným sociálnym akcentom; pre jeho tvorbu bol rovnako podnetný aj pobyt v maliarskej kolónii *J. Alexyho* v *Piešťanoch*; spoločné maľovanie so Palugyayom malo veľký vplyv pre jeho akvarelovú lyrickú krajinomaľbu; dodnes je považovaný za otca slovenského moderného *akvarelu*; jeho maliarska a kresliarska tvorba neobyčajne rozmanitá, odráža množstvo vplyvov európskej výtvarnej moderny, počnúc *Van Goghom*, cez *expresionizmus, kubizmus, neorealizmus*, až po poetický lyrizmus; pozri *realizmus, realizmus sociálny, sorela, folklór, Kunstverein/Bratislavský umelecký spolok Kunstverein*

http://www.webumenia.sk/web/guest/detail/-/detail/id/SVK:SNG.O_2279/Ladislav%20%C4%8Cemick%C3%BD

L. Čemický: Večer na dedine
L. Čemický: Starý želiar

L. Čemický: Modré slnko
L. Čemický: Hra s bublinou

L. Čemický: Slovenská balada (1947)
L. Čemický: Na Jána

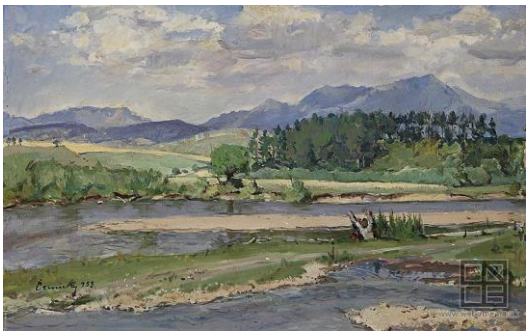

L. Čemický: Krajina pri Váhu
L. Čemický: Roháče

Čenrézig - tibet. སྤྱན་རས་གཟིགས - dosl. – „zrieť prenikavým zrakom“; www v súvislosti s heslom *Avalokitéšvara*: tibetskom budhizme je Avalokitéšvara známy pod menom Čenrézig, ktorý je zosobnením *buddhu Amitábhu*; Tibeťania ho spájajú s udalosťami vzniku tibetského národa; za zosobnenie Čenréziga je považovaný kráľ Söngcän Gampo, Gesar z Ling, tara, predovšetkým karmapové a *dalajlámovia*; v tibetskom budhizme majú *bódhisattvovia* svoj ženský náprotivok; u Čenréziga je ním *Tara*, ktorá sa podľa legendy zrodila z Avalókitéšvarovy slzy; asi najznámejší budhistická *mantra Óm Mani káme Hung* je venovaná práve Čenrézigovi; mantra je veľmi rozšírená aj medzi laikmi, ktorí veria, že keď je vyslovená v nebezpečenstve alebo nutnej potrebe, Čenrézig môže zakročiť v ich prospech, ale je vyslovovaná aj úplne bežne „pre blaho všetkých trpiacich bytostí“

Čenstochovská ikona Matky Božej -

čepiec - pozri *hennin; čapica; módne doplnky, móda; klaristky*

Čeresinga/Avalokitéšvara - Biedermann v súvislosti s heslom *kukučka*: v *tibetskej* Knihe vtákov, obsahujúcej náboženskú reflexívnu lyriku, vystupuje kukučka ako zosobnenie *bódhisattvu* (vykupiteľa) *Avalokitéšvaru* alebo Čenresiga, ktorý je stelesnený v *dalajlámovi*

čerešňa (strom, drevo, kvet, plod) - Obuchová: čerešňový *kvet* symbolizuje v *čínskom kalendári* 4.lunárny mesiac; v japonskej kultúre pozri slávnosť *hanami*

-plod čerešne v rukách *Jezuliatka* odkazuje preliatu krv a Kristovu vykupiteľskú úlohu

Tizian: Madona s čerešňami (16.st.)

L. E. Melendez: Zátišie s s čerešňami, slivkami, syrom a džbánom (bodegón, 1760)

L. E. Melendez: Zátišie s čerešňami, marhuľami a džbánom z keramiky z Tavalera de la Reina (bodegón, 1773)

F. Malacrea: Zátišie s zväzkom a čerešňovými kvetmi (1886)

K. Utagawa: Žena sediaca pod čerešňovými kvetmi (19.st.)

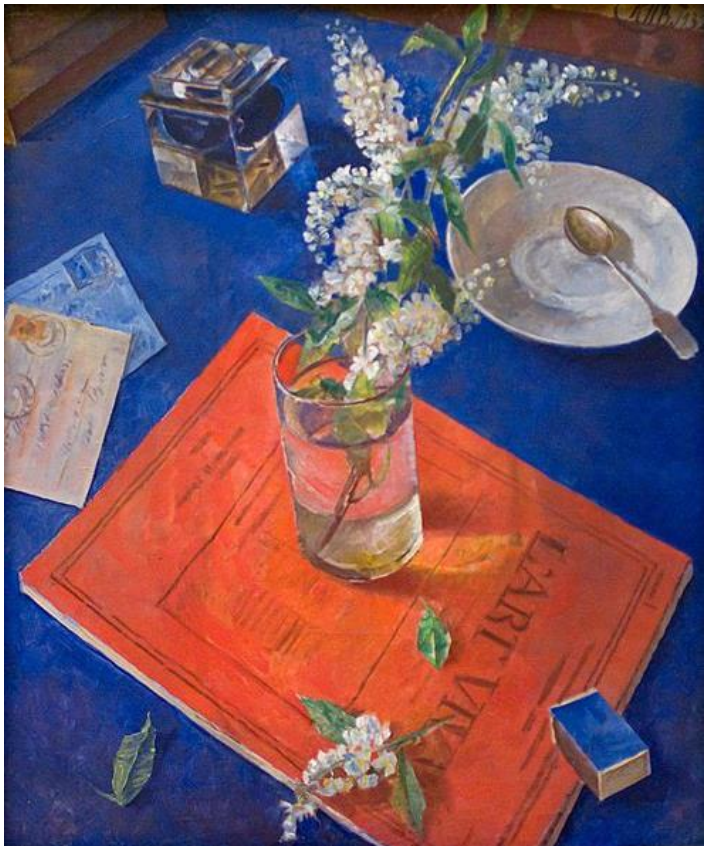

K. Petrov-Vodkin: Čerešňa v poháre (1932)

Čerez - ruská *dadaistická* skupina (1922) so sídlom v Paríži; pozri *skupina Ničevoki*; *skupina 41; umenie ruské, maliarstvo ruské*

čerň - pozri *pigmenty a farbivá čierne; farba čierna*

čerň broskyňová - pozri *Cézanova paléta*

čerň dielová - typ *černe tlačiarenskej*, vyrábanej z plamenného spaľovania olejových sadzí

čerň frankfurtská - ***čerň révová***

čerň hĺbkotlačová - typ *černe tlačiarenskej*, používanej v *grafike reprodukčnej*; dobre stierateľná z valcov (pozri *tlač rotačná)*; pozri *čerň kostná*; *čerň meditlačová* používaná v *grafike umeleckej*

čerň jadrová - *farbivo* sivastého odtieňa získavané karbonizáciou rastlinných jadier a korku > *čerň korková*; nahrádza vzácnu *čerň slonovú*

čerň korková - španielsky variant *černe révovej*; vyrábaná spaľovaním korku; tiež pod týmto názvom *čerň jadrová*

čerň kostná - *čerň slonová, animal black*; vzniká žíhaním kostných zvyškov po výrobe *gleja*; má jemnú štruktúru, mäkkú *textúru*, stredný *index lomu* (1,7), teplo hnedý tón; nakoľko nie je mastná, hodí sa ako *pigment* pre *pojidlá vodové*; používaná aj na výrobu *černe hĺbkotlačovej* (*medirytiny, lept, suché ihly*); jej kvalitnejší druh získaný destiláciou: *tzv. čerň laková/čerň parížska*; už staroveký pigment modravo čierneho odtieňa

Smith: alternatívny názov je *čerň slonová*; *farbivo anorganické*; 10% uhlíku, 78% fosporečnanu vápenatého a 8% uhličitanu vápenatého; v indexe farieb pod názvom *Pigmentová čerň 9*; čierna s hnedastým podtónom; *opacita*: priehľadná (všetky černe sú z optického hľadiska nepriehľadné); *farba olejová, akvarelová*; karbonizácia živočíšnych kostí (pôvodne slonoviny, preto alternatívny názov čerň slonová)

čerň laková/čerň parížska - kvalitnejší druh *černe kostnej*, vyrobený destiláciou

čerň lampová - 1.druh *sadzí*, vyrábaných v Číne špeciálne pre prípravu *tuše čínskej*; pôvodne spaľovaním rastlinných olejov (najmä tungového) v špeciálnych lampách; vynikajúca krycia vlastnosť a výdatnosť, vhodná do všetkých techník; modravý odtieň; dovážaná z Číny od 15.st., používaná maliarmi aj pisármi

2.typ *černe tlačiarenskej*, vyrábanej z lampových sadzí, ktoré vznikli spaľovaním a) minerálnych olejov vo zvláštnych komôrkach alebo b) z plynových sadzí zemného plynu; používaná pre ilustračnú farbu, pričom typ b) dáva najkvalitnejšie, luxusné ilustračné farby; z černe lampovej vyrábaná aj *krieda parížska*

Smith: alternatívny názov: sadze; *farbivo anorganické*; chemicky takmer čistý uhlík; v indexe farieb *Pigmentová čerň 6,7*; farba čierna s modrastým podtónom (P BK 6), hnedastý podtón (P BK 7); *opacita*: nepriehľadná; vhodná pre všetky *média*; spomaľuje zasychanie *farieb olejových*; nerozpustná v organických rozpúšťadlách; lampová čerň je bežnejšia ako čistá, intenzívna sadza (*Pigmentová čerň P BL 7*); sadze dávajú *farbám akvarelovým* lesk, ale často sa ich používa ako plnidla pre výrobky, kde ich vyššia intenzita nedovoľuje tvorbu šedi

čerň Marsova - Smith: alternatívny názov je *čierny oxid železa*; *farbivo anorganické*; chemicky: $FeO.Fe_2O_3$; v indexe farieb *Pigmentová čerň 11*; modravo čierna až čierna farba; *opacita*: polopriehľadná; *farba olejová* (málo obľúbená), *akryl*; nerozpustná v organických rozpúšťadlách; stála do 150°C; oxidácia hydroxidu železitého nasledovaná kalcináciou; bežná čerň pre akryly, v ktorých jemno zrnitosť iných černí spôsobuje problémy v stálosti

čerň meditlačová - hĺbkotlačová farba určená na tlač medirytín, leptov, suchých ihiel, oceľorytín; základná vlastnosť: hustota a vláčnosť, ktorá umožňuje vtieranie farby do rýh, ďalej nelepivosť, ale súčasne priľnavosť, aby mohla byť vytiahnutá za tepla (pozri *tzv. francúzska tlač*) pri *retrusáži*; najpoužívanejšou je čerň révová rozotieraná s nelepivou ľahkou fermežou; čerň hĺbkotlačová používaná v grafike reprodukčnej

čerň novinová - typ *černe tlačiarenskej*, vyrábanej z plamenných olejových sadzí

čerň parížska - *tzv.* ***čerň laková***

čerň révová/čerň frankfurtská - súbor uhoľnatých čiernych *pigmentov* rastlinného pôvodu, vyrábané pôvodne vo Vestfálsku z odpadu po spracovaní vinnej revy (porovnaj *čerň viničová*); v Španielsku *čerň korková;* príprava aj suchou destiláciou orechových škrupín, hoblín bukového dreva ap.; má značne mäkkú *textúru*, dobrú výdatnosť, stredné krycie vlastnosti; vhodná pre *temperu, akvarel a gvaš;* nevhodná do *olejových pojidiel*, nakoľko predlžuje schnutie oleja; používaná na výrobu *černe hĺbkotlačovej* (pozri *čerň meditlačiarenska*); pozri *čerň viničová*

čerň rotačná - typ *černe tlačiarenskej,* vyrábanej z plamenných olejových sadzí; pozri *tlač rotačná*

čerň slonová - *čerň kostná, animal black*; jemnejšia forma, vyrábaná rovnakým spôsobom ako *čerň kostná*, ale z odpadu *slonoviny*; dnes synonymum pre najkvalitnejší druh černe kostnej; nahradzovaná *čerňou jadrovou/čerňou korkovou*; už staroveký pigment, ktorý podľa legendy zaviedol maliar Apelles z Kolofonu na Kosu (4 st.pr.Kr.)

Smith: alternatívny názov pre *čerň kostnú*

čerň tlačiarenská - najbežnejšia *farba tlačiarenská/grafická*, vyrobená zo sadzí, fermeže a prímesi dechtových *farbív*; pozri *čerň dielová, čerň rotačná, čerň hĺbkotlačová, čerň lampová, carbon black, farba ilustračná, atramentum librarum*

čerň viničová - antická čerň sivohnedého odtieňa, v receptúrach označená ako *trigion*, vyrábaná pravdepodobne z matoliny (zuhoľnateného viničového mláta; jej objav pripisovaný maliarom Polygnotovi a Mikonovi; pozri *Polygnotove vázy*; *čerň révová*

černjachovská kultúra - kultúra *doby železnej* z 2.-4/5.st. od stredného a dolného Poddneperska po východné Rumunsko; etnicky nejednotná (*Dákovia, Sarmanti*, zrejme aj *Germáni* a *Slovania*)

černobýl - starý český názov pre *palinu*

černoch - pozri *Afrika*

Janiform v podobe etiópskej a ženskej hlavy s kalos nápisom (červeno figurový aryballos, 520-510 pr.Kr.)

Janiform v podobe hlavy Herakla a černocha (attický červeno figurový kantharos, 480-470 pr.Kr.)

J.-B. Carpeaux: Černoška alebo Prečo sa narodila ako otrokyňa? (mramor, 1869)

L. de Albuquerque: Čierna matka (1912)

černokňažník - ***čarodej***
černošské umenie - ***africké umenie***
Černý Věnceslav - (✞1936); český maliar a ilustrátor; takmer výhradne sa venoval ilustrácii, predovšetkým dobrodružných kníh; okrem toho sa zaoberal historickými a najmä bojovými motívmi v podobe kresieb a veľkých olejomalieb; ilustroval knihy A. Jiráska, K. Maya, H. Sienkiewicza, pamäti talianskeho dobrodruha G. Casanovu a šestnásť kníh J. Verna

V. Černý: Sv. Václav vyráža v čele blanických rytierov z hory (ilustrácia k Starým povestiam českým, 1898)

V. Černý: Kúpeľníčka preváža kráľa Václava (20.st.)

V. Černý: Čenek z Vartenberka sa zmieruje s Pražanmi (20.st.)

čert - rus: Чёрт; bielorus. a ukrajin. Чорт; poľ. czort a czart; démon celkového zla, s rohmi, kopytami, dlhého chvosta a prasacej tváre; na Ukrajine je tiež známy ako haspyda, didko, iroda a kutsyi; existuje mnoho teórií ohľadom pôvodu protoslovanského slova čьrtъ; jedným z nich je, že je to Jednoduchý minulý čas a príčastie z kerberos (rezať, sekať), ktoré by mohli byť odvodené z chorts, ktoré znamenalo chromý (s jednou nohou kratšou); čert je *démon* pochádzajúci z predkresťanskej *slovanskej mytológie*; po príchode kresťanstva bol u Slovanov jednak stotožňovaný s *diablom* ako vládcom pekla a jednak to bola mytologicko-rozprávková postava, postava zastupujúca rôznych starých slovanských démonov a bôžikov, stelesňujúcich zlo a obyčajne bývajúca peklo (teda zvyčajne nie priamo ako vládca pekla, ktorým bol *Lucifer*); je syn slovanského boha Černoboha a bohyne Mary (pozri *Morana*); podoba čerta zrejme vychádza z mnohých rôznych bytostí, predovšetkým z antickej mytológie; vzhľadom i povahou sa najviac podobá *satyrom* a *Panovi* či jeho rímskemu náprotivku *Faunovi*, bohu pastvín; ak je čert anjelom, zvrhnutým z nebies, môžeme jeho pôvod odvodzovať aj od *Titánov*, ktorí boli porazení vo vojne s gréckymi bohmi, a tiež od *Hefaista*, ktorého *Zeus* zvrhol z *Olympu* pre jeho nevzhľadnosť a krívanie; v slovanskej mytológii sa objavovali podobné bytosti, nazývané čert alebo tiež *bes*; v českom *folklóru* je čert rozprávková bytosť žijúca v pekle; je špinavý, má rohy (skôr nenápadné rožky, skryté v kučeravých vlasoch, navyše často pod klobúkom), má chvost, konskú nohu, často krídla netopiera, trojzubec alebo vidly v rukách; postava čerta v ľudových rozprávkach postupne strácala hrôzostrašný zjav a nadobúdala humorný charakter (hlúpy čert oklamaný chytráckym a odvážnym človekom); peklo opúšťa, aby získal duše hriešnikov; väčšinou sa ich snažia získať formou úpisu; ponúkne človeku na určitú dobu služby alebo výhody, ale ten mu musí vlastnou krvou upísať svoju *dušu*; keď určená lehota vyprší, čert príde k človeku a odnesie jeho dušu do *pekla*; tam tiež odnáša duše zlých a hriešnych ľudí, kde budú duše na veky vekov trýznené; v pekle sú podľa rozprávkových tradícií duše vážené, to len pre istotu, aby nedošlo k nejakej chybe (porovnaj *váženie duší, váženie srdca*); tu však nemožno spoľahlivo vylúčiť; rad rozprávok je založených na

zámene zlej duše za dobrú; čisté duše môžu opustiť peklo aj napriek odporu pekelných mocností; podľa niektorých rozprávok sú čerti bytosti mdlého rozumu, ale nikdy sa neoplatí podceňovať ich; čert je schopný letu a okamžitého premiestňovania sa z miesta na miesto; kvalita čertových kúziel je závislá na úrovni čerta; napríklad v českom pekle panuje určitá hierarchia; na najnižšom poste sú starí čerti a potom to stúpa nahor až k *Luciferovi*; nie je isté, či je český čert záporná bytosť (na rozdiel od diabla); zlých ľudí trestá, avšak tých dobrých odmeňuje zlatom či kúzelnými predmety; postava čerta bola neodmysliteľnou súčasťou oslavy *sv. Mikuláša*; pozri *diabol, Satan, Veles/Volos; slovanskí duchovia*

-v súvislosti s heslom *Velinas*: skrátenou podobou mena litovského boha Velinasa (zobrazovaného s rohami na hlave) je *Velas* a *Vels*; v súčasnosti sú tieto skrátené slová menom pre čerta

https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cert

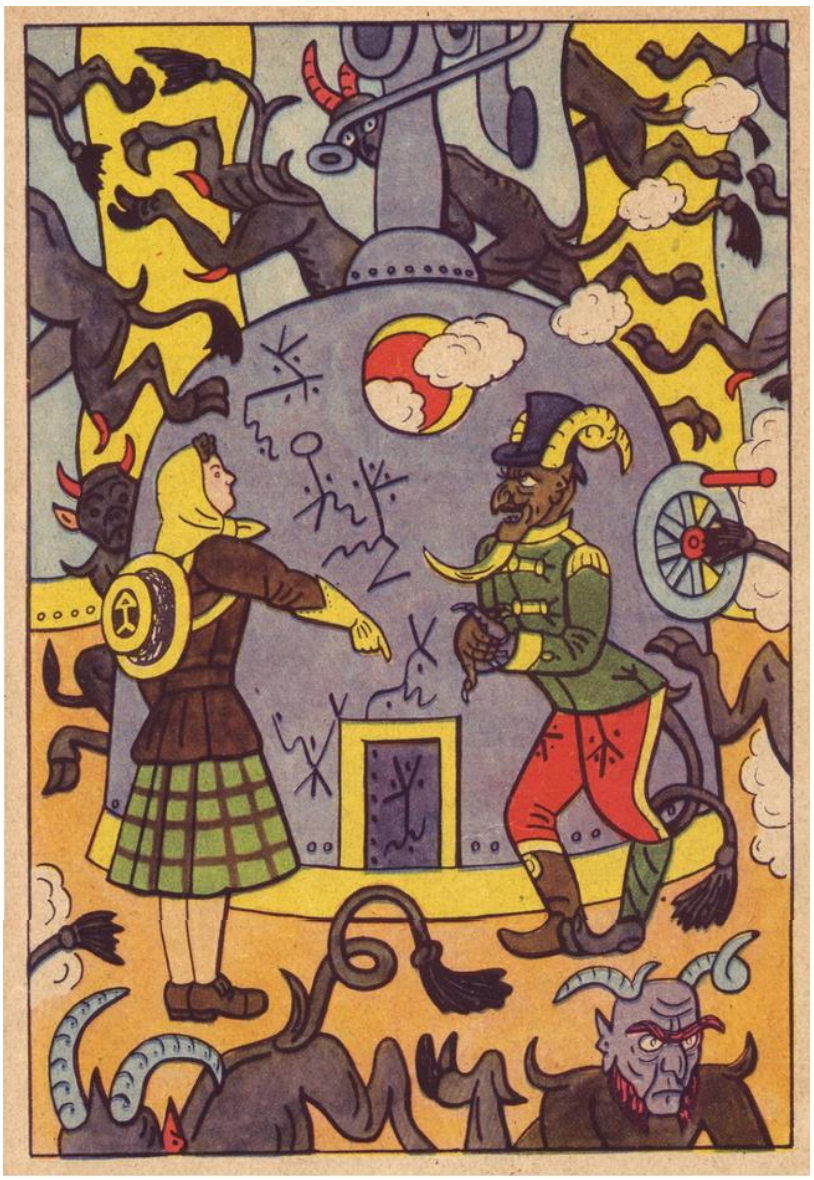

J. Lada: Nezbedné Rozprávky (1946)

J. Lada: Zima

J. Lada

J. Lada

J. Lada: Čert čeledínem (ilustrácia rozprávky)

***červ** - symbol pominuteľnosti, rozkladu a smrti (pozri *triumf smrti, vanitas*); vo vzťahu k hadovi (telesná podoba) tiež symbol *hriechu*; pozri *kobylky, chryzantéma (Biedermann)*

Heinz-Mohr v súvislosti s heslom *hermelín*: biely hranostaj, ktorému bolo v staršou prírodovedou pripisované zázračné zrodenie a ktorý zabíja *hadov*, sa stal symbolom *Krista*, premožiteľa *diabla* (had); „Kristus, vznešený hermelín, vkĺzol do bezodného pažeráka *pekla* a zahryzol vražedne jedovatého červa, zabíjajúc ho všetkou mocou“

Biedermann v súvislosti s heslom *červ*: stredoveké *bestiáre* kobylky lúčne priraďovali k *červom;* pozri *kobylky*

http://discardingimages.tumblr.com/post/26692014547/worms-livre-de-la-vigne-nostre-seigneur-france

Majster I.A.M. zo Zwolle: Alegória pominuteľnosti života (detail vanitas, ručne kolorovaná rytina, 1480-1490)

Ch. van Sichem II : Vanitas (triumf smrti, drevoryt, 1600)

***červ hriechu -** Tkáč: ikonografický motív v podobe stuhy vinúcej sa z *Leviatanovho* pažeráka; uzly na stuhe symbolizujú hlavné *hriechy*; okolo červa sú zobrazené alegórie hriešnych pozemských kráľovstiev (Novobabylonská ríša, Médska ríša, Perzia, kráľovstvá Alexandra Veľkého a jeho nástupcov, Rímska ríša); tento motív červa hriechu má svoj pôvod vo vízii proroka *Daniela,* kde hovorí, že kráľovstvá (Alexandra Veľkého a jeho nástupcov: Média – Perzia, a Rímska ríša) „sa budú miešať s ľudským semenom“, ale nebudú vedieť zrásť s územiami, ktoré si pričlenia manželstvami

Posledný súd (červ hriechu, malokarpatská ikona)

červ zubný** - ***zubný červ
červen - čes.; *jún*; pozri *mesačné obrazy*
červeň - pozri *pigmenty a farbivá červené*
červeň anglická - svetlý kysličník železitý (pozri *hlinky červené*), pripravovaný zahrievaním zelenej skalice/síranu železitého s kriedou alebo vápnom; obsahuje značné množstvo sadry; má tvrdú *textúru*, stredné krycie vlastnosti, malú farebnú výdatnosť; veľmi stály na svetle aj pri účinku chemikálií; nevhodný pre *pojidlá olejové a olejoživicové*; vhodný pre *temperu, gvaš, fresku*

Smith: druh *farbiva anorganického*, červený *oker*, ktorý rovnako ako *caput mortuum* a *červeň benátska* môže vznikať aj prírodnou hydratáciou

červeň antrachinonová - Smith: alternatívnym názvom je *antrachinonoid*; v indexe farieb pod názvom *Pigmentová červeň 177*; modrý odtieň červene; *opacita*: priehľadná; *farba olejová*; môže nahradiť *alizarinový karmín*
červeň benátska - popri *červeni anglickej* a *pompejskej* jedno z z červených minerálnych farbív - *hliniek červených*; má dobré krycie vlastnosti (pozri *farby krycie*)

Smith: druh *farbiva anorganického*, červený oker, ktorý obdobne ako *caput mortuum* a *červeň anglická* môže vznikať prírodnou hydratáciou; (Smith ho ako oker nezaraďuje medzi *pigmenty minerálne*, ale pod širší pojem *hlinky*, kam okre patria)

Beliana: *železitá červeň*

červeň čínska - názov pre *rumelku* (pozri *cinobr*); názov zrejme v súvislosti s jasno oranžovou rumelkou známou už v Číne v predhistorickej dobe

červeň F4RH - Smith: ďalší alternatívny názov pre *karmín stály*

červeň chinakridonová - Smith: alternatívnym názvom je *stála ružová*; v indexe farieb pod názvom *Pigmentová violeť 19 (*forma -); organický pigment (pozri *farbivo organické*); modrastá červeň; *opacita*: priehľadná; *farba olejová*, vodová, *akryl*; užitočná pri miešaní, dáva jasné oranže so žlťami a fialové s modrými; forma ß známa ako *violeť chinakridonová/ chinakridonový fuchsin* sa nachádza na obrazoch ako stály fuchsin; vzhľadom na vysoké náklady je obmedzené využitie v komerčných farbách

Smith: alternatívnym názvom *stála ružová*; organický pigment (pozri *farbivo organické*); v indexe farieb pod názvom *Pigmentová červeň 207/209*; žltavejšie červená ako PV 199; *opacita*: priehľadná; väčšinou sa nachádza v *akrylu*, nakoľko ide o nový produkt; chinakridonové pigmenty nedávno predstavené na trhu si ešte nenašli uplatnenie v tradičných *médiach*

červeň chromoftalová BRN (Ciba-Geigy) - Smith: vznik azokondenzáciou; v inexe farieb pod menom *Pigmentová červeň 144*; stredná červená; *opacita*: polopriehľadná; *farba olejová, akryl* (v súčasnosti nie je známy užívateľ); stála do 180°C; bez známych toxických účinkov

červeň chromová - ***chromová červeň/rumelka rakúska***

červeň indická - typ *hlinky červenej*; dobrá krycia schopnosť (pozri *farby krycie*)

Smith v súvislosti s *Marsovými farbami*: indická červeň vytvára s *bielobami* bežné ružové odtiene

červeň jasná - Smith: alternatívny názov pre *červeň toluindinovú*

červeň kadmiová - Smith: *kadmiová červeň*; iné zdroje uvádzajú ako správny názov *kadmium červené*

červeň kobaltová - ***kobaltová červeň***

červeň košenilová - ***košenilová červeň***

červeň leštiaca - tiež *kolkotar*; typ brusiva, užívaného v *sochárstve*; pozri *brúsenie, leštenie*

www: historický termín *abrasura de scarlet*

Täubl: leštiaca červeň je alebo prirodzený oxid železitý znečistený hlinou, kremeňom, alebo umelý; prírodná červeň leštiaca sa získava z *krevela/hematitu*; umelá červeň sa vyrába pálením *okru* alebo zvyškov rudy vo vritriolových alebo kamencových alebo kamencových baniach ako vedľajší produkt pri výrobe kyseliny sírovej; nazýva sa aj *kolkotar* (jeho lepšou kvalitou je minerálne farbivo *caput mortuum*)

červeň Marsova - červený *pigment* získaný žíhaním *Marsovej žlte*, železitej farby, vyrábanej zrážaním rozpustných železitých a hlinitých solí*;* je homogénny, veľmi jemný, strednej *textúry* a dobrej výdatnosti; vlastnosťami zodpovedá prírodným železitým pigmentom; zaraďovaná medzi synteticky pripravované *okre*; pozri *Marsove farby*, *oker červený*

červeň molybdátová - *šarlát chromový/nach*; jasno červený *pigment*, zmes kryštálov chromanu, síranu a molybdenu olovnatého; od *oranže chromovej* sa líši väčšími krycími vlastnosťami a farbiacou mohutnosťou; stály na svetle, vhodný pre všetky techniky; pozri *pigmenty a farbivá červené*; pozri *chromoftalový šarlát R* (Smith)

červeň morenová - ***morenová červeň/laka***

červeň naftolová - Smith: alternatívnym názvom je *červeň naftolová AS, Arylamid B.O.N.; farbivo organické*; v indexe farieb pod názvom *Pigmentová červeň 188*; žltavo červená; *opacita*: primerane nepriehľadná; *farba olejová, akvarelová, akryl*; využiteľná v olejoch, nakoľko nekrváca cez bielobu a nebledne pri styku s vločkovou *lupienkovou bielobou*

červeň naftolová AS - Smith: alternatívny názov pre *červeň naftolovú*

červeň nachová - *nachová červeň; karmín*; pozor! *nach týrsky = purpur*

červeň neapolská - jeden z variantov *červenej hlinky*, podobne ako *červeň pompejská, červeň anglická*

červeň perylenová - Smith: alternatívny názov je *perylen*; v indexe farieb pod názvom *Pigmentová červeň 190*; *opacita*: priehľadná; *farba olejová, akryl*; stála do 450°C; ďalšie podobné pigmenty: - PR 224: modravejší odtieň, ale žltý podtón; -PR 179: matno žltavá červeň (*perylenová rumelka*)

červeň perzská/červeň španielska - červené *farbivo minerálne* vyskytujúce sa v prírode ako červená ruda *krevel*; čistá červeň perzská sa nachádza najmä v Perzskom zálive a v okolí španielskej Malagy; tento druh prírodnej *červene železitej* vzniká mletím krevelu, jemnejšie druhy vznikajú plavením

červeň pompejská - jeden z farebných variantov *červenej hlinky,* s dobrými krycími vlastnosťami; iným variantom je *červeň anglická*; červeň pompejská je druhom *okru*; názov dostala od sýtej červenej farby používanej v *pompejskom nástennom maliarstve* v období medzi r. 63-79, po prvom čiastočnom a pred nasledujúcim úplným zničením *Pompejí*

červeň saturnová - ***mínium/red lead/suřík***

červeň stála FRG - ***stála červeň FGR***

červeň španielska - ***červeň perzská***

červeň toluindinová - Smith: alternatívnymi názvami je *morena šarlátová* (modravejšie odtiene) a *červeň jasná*; organický pigment (pozri *farbivo organické*); v indexe farieb pod názvom Pigmentová červeň 3; stredný odtieň červene; opacita: nepriehľadná; nevhodná do rozpúšťadiel bazických farieb; stála do 150°C (30 min); široké uplatnenie v študentských farbách; v plnej mohutnosti vhodná pre umelcov, ale neodporúča sa užívať ju v silnom zriedení; polovičná mohutnosť 6

červeň železitá - bezvodá forma oxidu železitého (*arménska hlinka, bolus červený/bolus)* alebo hydratovaný oxid, ktorý je podľa znečistenia tmavožltý až tehlovo červený; stály na svetle, v kyselinách aj alkáliách; podľa pôvodu má jemnú až vláknitú štruktúru a stredne tvrdú *textúru*; druhom červene železitej je aj *červeň perzská* získavaná z *krevelu*

www v súvislosti s heslom *kolkotar*: historický termín pre červeň železitú

červen - čes.; *júl*

Červená čiapočka - čes. Červená Karkulka; postavička z *rozprávky*; známa rozprávka o stretnutí mladého dievčťa s vlkom; príbeh sa počas svojej histórie veľmi menil a stal sa predlohou mnohých moderných adaptácií; najstaršia verzia pochádza z pera Charlese Perraulta; dnešná, najrozšírenejšia verzia je založená na spracovaní bratov Grimmovcov; slovo karkulka pochádza z latinského slova carracalla a znamená čepiec, čiapka či pokrývka hlavy; pozri *ilustrátori knižiek pre deti, Doré (Červená čiapočka)*

http://en.wikipedia.org/wiki/Little_Red_Riding_Hood

G. F. Watts: Červená čiapočka
C. Offterdinger: Červená čiapočka (koniec 19.st.)

C. Larsson: Červená čiapočka (1881)

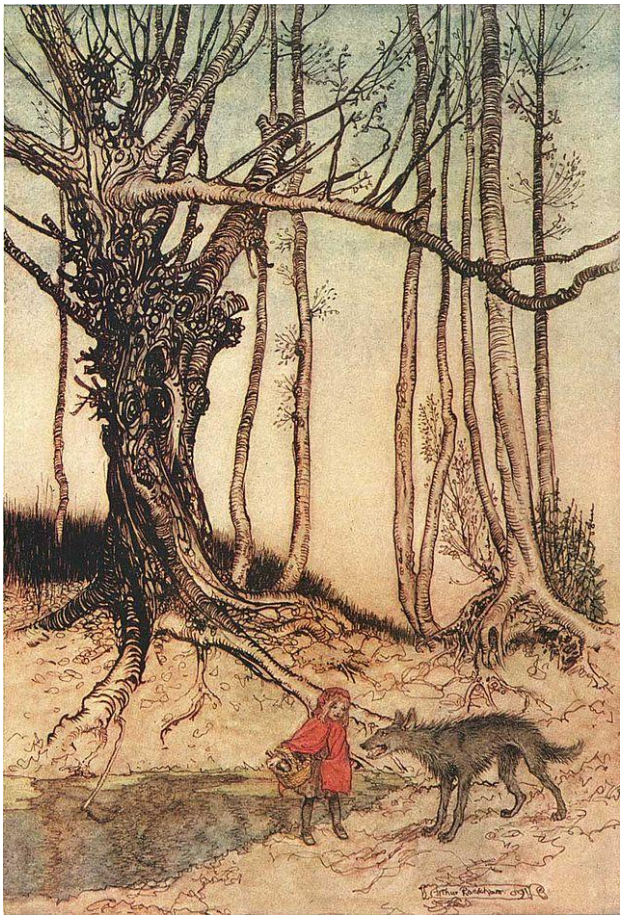

A. Rackham: Červená čiapočka (1909)

W. Crane: Červená čiapočka (drevoryt, 19.st.)

Autor neuvedený: Červená čiapočka (francúzska olejomaľba, 19.st.)

J. T. Peel: Červená čiapočka (olejomaľba, 1851)

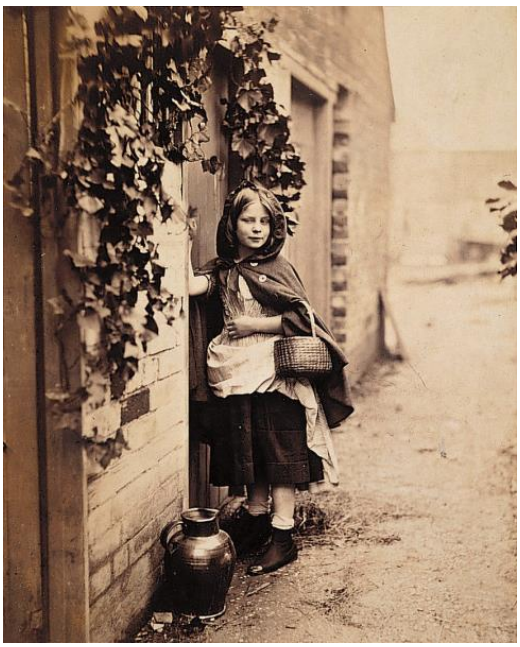

Kenneth Whitley: Červená čiapočka (plagát k Works Progress Administration, 1939)
H. P. Robinson: Červená čiapočka (albumínová tlač, 1858)

červená farba - ***farba červená***

červená hena - stredoveký názov *heny* ako maliarskeho *farbiva* používaný v Európe; tiež užívaný názov *pravá alkana*

tzv. **červená hlava/Saltova hlava** - *tzv.* ***hlava červená***

tzv**. Červená pyramída (v Dahšúre)** - Dudák v súvislosti s heslom *pyramída*: skutočné miesto odpočinku faraona Snofrua (tretia z jeho najdôležitejších pyramíd, predchádzala jej *Snofruova pyramída v Medúme* a *Lomená pyramída v Dahšúre*); názov podľa zafarbenia stavebného kameňa; postavená

asi 2km severnejšie od Lomenej pyramídy; základňa má rozmery asi 221,5x 218,5m; súčasná výška 104,4m (dnes tretia najvyššia pyramída); sklon stien 45 stupňov

Zamarovský v súvislosti s heslom Snofru: podľa názvu kameňa nazývaná „ružová“ alebo „červená“; na pohľad prichodí nápadne nízka, lebo jej strany majú iba 43 stupňov 36'; v skutočnosti však meria na výšku 104,4m a prv bola ešte o voľačo vyššia; jej základňa má rozmery 221,5x218,5m; je to tretia najvyššia pyramída v Egypte a prvá „pravá“ pyramída v podobe pravidelného ihlanu, prototyp všetkých pyramíd na Níle; žiaľ je málo preskúmaná; zvyšky *zádušného* a údolného chrámu sa skrývajú pod pieskom a jej tri vnútorné komory sú neprístupné, lebo vstupnú chodbu zavalili ohromné balvany, čo sa uvoľnili z povál; otázka, prečo Snofru si dal postaviť dve pyramídy (Lomenú a Červenú), keď mohol byť pochovaný iba v jednej, nie je vyriešená

Červená sedma - v súvislosti s heslom *kabaret*: kabaret je svojbytný žáner *divadla*; program sa skladá z jednotlivých čísiel spojených najčastejšie osobou konferenciera (pozri *revue*); vznik v 80. rokoch 19.st. v *Paríži*; v *Čechách* najväčší význam *Červená sedma* (1909-1922)

červená zástava - novodobý *politický symbol* vychádzajúci zo symboliky *farby červenej* (pozri *farebná symbolika*); spojený s revolučným sociálnym hnutím; v tomto význame však doložená existencia červenej zástavy už v *staroveku* v *perzskej ríši* v časoch vlády perzskej dynastie *Sasánovcov*, keď sa prehĺbili sociálne rozdiely, ktoré mali za následok ľudové revolučné hnutia vedené vidinou spoločného vlastníctva pôdy, dobytka a žien (pozri *perzská ríša 5*); pozri *proletárske umenie*

červená židovská hviezda - náhrada symbolu *červeného kríža* v Izraeli

červené hlinky - ***hlinky červené***

Červené more - pozri *Prechod cez Červené more; more*

Červené skaly - pozri *Slovensko*

http://www.keturist.sk/info/ochrana-prirody/narodna-prirodna-rezervacia-cervene-skaly/

J. Koreszka: Červené skaly (1922-1924)

červené srdce - návrh na náhradu symbolu *červeného kríža*, pre zvýšenie zrozumiteľnosti a prijateľnosti (pre islam. krajiny) symbolu; návrh doposiaľ nerealizovaný
červené vajce - ***veľkonočné vajce***
červenka - český výraz pre *červienku*
červený auripigment - ***auripigment červený/auripigmentum***
červený bolus - ***bolus červený***
červený bronz - ***bronzy červené***
červený koral - ***koral červený***
Červený kameň (obec hrad) - pozri *opevnenie, Slovensko*

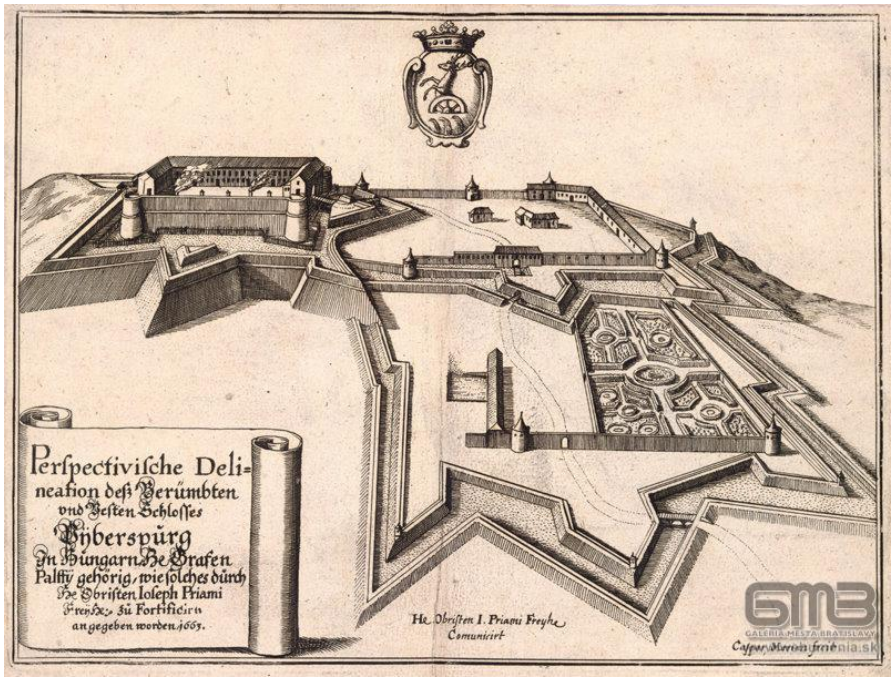

Kaspar Merian: Plán Červeného Kameňa (1663)

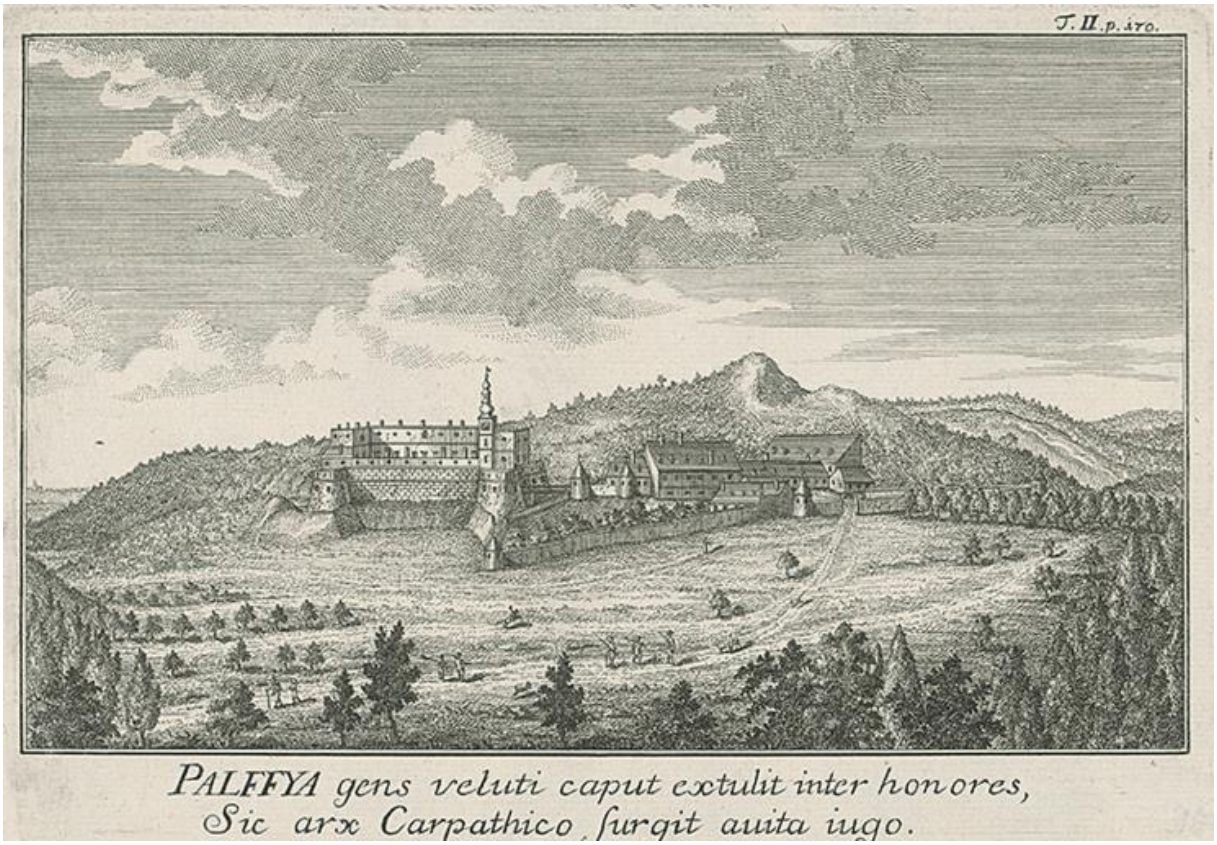

Stredoeurópsky autor z 18.storočia: Červený kameň (veduta, rytina, 1700-1800)

Červený kláštor - pozri *kamaduli; Slovensko*
červený kríž - ***kríž červený***
červený lev a slnko - náhrada *červeného kríža* v Iránu
červený oker - alternatívny názov pre *Marsove farby* (Smith); tiež najstaršie prírodné farbivo
červený oxid železa - alternatívny názov pre *Marsove farby* (Smith)
červený polmesiac - náhrada *červeného kríža* v islamských krajinách; pozri *polmesiac, islam*
červený smrek – ***smrek červený***
Červený Tezcatlipoca - pozri *Tezcatlipoca*
červienka - rod *vtákov* z čeľade drozdovitých; má nápadne sfarbené hrdzavočervené hrdlo; červienka obyčajná žije v lesoch a živí sa hmyzom a bobuľami; spieva aj na jeseň; zimuje väčšinou v Stredomorí

Froscher: tento vták symbolizuje *smrť a vzkriesenie*; *pozri atribúty, symboly, alegórie a prirovnania; vták; zviera*
červotoč - český výraz pre *črvotoč*